

Φύλο φυλή και τάξη – Selma James

“Το κείμενο που ακολουθεί γράφτηκε το 1973, κι έχει την υπογραφή μιας από τις μαχητικές αυτόνομες φεμινίστριες της εποχής. Το αναδημοσιεύουμε μεταφρασμένο για περισσότερο του ενός λόγους. Σαν ιστορικό ντοκουμέντο, επειδή μπορεί να έχει ακόμα αξία η αναλυτική προσέγγιση που επιχειρεί, ή σα μέτρο της σημερινής θεωρητικής φτώχειας...”

Φύλο, φυλή και τάξη

Έχει υπάρξει μεγάλη σύγχυση που προέρχεται από την άποψη ότι το φύλο η φυλή και η τάξη είναι οντότητες που έρχονται αντιμέτωπες μεταξύ τους σαν διαχωρισμένες, ακόμα και αντίπαλες καταστάσεις. Ότι αφορούν διακριτά ανθρώπινα γνωρίσματα, αυτό είναι αυτονόητο. Το δεν είναι κατ' ανάγκην διαχωρισμένες, ασύμβατες μεταξύ τους καταστάσεις, αυτό είναι δυσκολότερο να γίνει κατανοητό. Ωστόσο, αν το φύλο και η φυλή, σαν προσδιορισμοί, αφαιρεθούν από την τάξη, αυτό που μένει σαν περιεχόμενό της, όλο κι όλο, είναι η κουτσουρεμένη, επαρχιώτικη, σεχταριστική πολιτική της λευκής αρσενικής αριστεράς στις μητροπόλεις.

Θέλω να δείξω στη συνέχεια με αδρό τρόπο, πρώτον ότι, το κίνημα της εργατικής τάξης είναι κάτι διαφορετικό από αυτό που φαντάζεται η αριστερά. Και δεύτερον θέλω να δείξω ότι μέσα στις διακριτές οντότητες του φύλου ή της φυλής βρίσκεται κλειδωμένη η μεγαλύτερη αποτροπή σε βάρος της εργατικής τάξης – και ταυτόχρονα η μεγαλύτερη δυνατότητά της να απελευθερώσει τις δυνάμεις της.

Σε μία προκήρυξή μας έχουμε καταπιαστεί με «... την σχέση των γυναικών με το κεφάλαιο και το είδος των αγώνων που μπορούμε να κάνουμε αποτελεσματικά για να το καταστρέψουμε» και την εμπειρία των αγώνων ενάντια στο κεφάλαιο από τους μαύρους. Ξεκινώντας από την γυναικεία εμπειρία ξανα-ορίσαμε την τάξη λαμβάνοντας υπ' όψιν τις γυναίκες. Αυτός ο επαναπροσδιορισμός του τι είναι τάξη βασίστηκε στην απλήρωτη εργασία που κάνουν οι γυναίκες στα σπίτια.

Το θέσαμε ως εξής:

Από τις αναλύσεις του Μαρξ και μετά έχει γίνει ξεκάθαρο ότι το κεφάλαιο κυριαρχεί και αναπτύσσεται μέσα από τον μισθό, πράγμα που σημαίνει ότι η θεμελίωση της καπιταλιστικής κοινωνίας ήταν ο / η μισθωτός εργάτης και η άμεση εκμετάλλευσή του / της. Αυτό που δεν ξεκαθαρίστηκε ποτέ και ούτε πήρε τη σημασία που πρέπει από τις οργανώσεις του εργατικού κινήματος είναι το ότι ακριβώς μέσα από τον μισθό οργανώνεται η εκμετάλλευση και της μη μισθωτής εργασίας. Αυτή η εκμετάλλευση είναι ακόμα περισσότερο αποδοτική στο βαθμό που η απουσία του μισθού την κρύβει σαν τέτοια... Αυτό που οι γυναίκες βιώνουν σαν την εργασία τους (στο σπίτι) εμφανίζεται σαν προσωπικές υπηρεσίες έξω από τον κύκλο του κεφαλαίου.

Αν τώρα η σχέση του φύλου με την τάξη όσο αναφορά τις γυναίκες, παρουσιάζεται με μια κρυμμένη, μυστικοποιημένη μορφή, αυτή η μυστικοποίηση δεν είναι ενιαία για τις γυναίκες. Πριν ασχοληθούμε με τη φυλή, ας κάνουμε μια φανερή διάκριση. Τα πιο αδύναμα όντα στις κοινωνίες μας είναι τα παιδιά μας, επίσης άμισθα μέσα στην κοινωνία της μισθωτής εργασίας. Κάποτε ήταν (και στις φυλετικές κοινωνίες για παράδειγμα εξακολουθούν να είναι) δεκτά σαν εσωτερικό μέρος των παραγωγικών δυνατοτήτων της κοινότητας. Οι δουλειές που έκαναν αποτελούσαν μέρος του συνολικού κοινωνικού έργου, και αναγνωρίζονταν σαν τέτοιες. Εκεί που απλώνονται ή έχουν εγκατασταθεί οι καπιταλιστικές προσταγές τα παιδιά

απομακρύνονται από όλα τα υπόλοιπα μέλη των κοινοτήτων τους, και πιέζονται να πηγαίνουν στο σχολείο, μια κατάσταση ενάντια στην οποία εξεγείρονται καθημερινά. Είναι η αδυναμία των παιδιών ένα θέμα που αφορά την τάξη; Είναι οι αρνήσεις τους στο σχολείο ταξικός αγώνας; Εμείς υποστηρίζουμε πως ναι, είναι. Τα σχολεία είναι θεσμοί οργανωμένοι από το κεφάλαιο, για να πετύχει τους σκοπούς του διαμέσου των παιδιών και ενάντια σε αυτά.

Το κεφάλαιο... στέλνει τα παιδιά στο σχολείο όχι μόνο επειδή μπερδεύονται στα πόδια των ενήλικων εμποδίζοντας τη δική τους 'παραγωγική' εργασία, ούτε μόνο για να τα κάνει υπάκουα. Η καπιταλιστική προσταγή, μέσω του μισθού, επιβάλλει σε κάθε έμβιο ον να λειτουργεί μέσα στον καταμερισμό της εργασίας, και να λειτουργεί με τέτοιο τρόπο που είναι αν όχι άμεσα οπωσδήποτε έμμεσα συμβατός με τις προσταγές αυτές. Αυτό είναι θεμελιακά το νόημα του σχολείου: τα παιδιά μαθαίνουν να θεωρούν σαν 'εργασία' τους το να μαθαίνουν αποκλειστικά για το όφελος του κάθε ενός απ' αυτά προσωπικά.

Συνεπώς εδώ έχουμε δύο τμήματα της εργατικής τάξης, των οποίων οι δραστηριότητες, στη μια περίπτωση στο σπίτι και στην άλλη στο σχολείο, εμφανίζονται να βρίσκονται έξω απ' την καπιταλιστική μισθωτή σχέση επειδή οι εργάτες οι ίδιοι (γυναίκες, παιδιά) είναι άμισθοι. Στην πραγματικότητα όμως αυτές οι δραστηριότητες είναι τμήματα της καπιταλιστικής παραγωγής και του καταμερισμού εργασίας.

Στη μια περίπτωση οι γυναίκες / σύζυγοι εμπλέκονται στην παραγωγή και (πράγμα που είναι το ίδιο) αναπαραγωγή των εργατών, εκείνου που ο Μαρξ ονομάζει εργατική δύναμη. Υπηρετούν αυτούς που φθείρονται καθημερινά στην μισθωτή σκλαβιά, αυτούς που θέλουν καθημερινό φρεσκάρισμα: φροντίζουν επίσης και 'στρώνουν' εκείνους που ετοιμάζονται να δουλέψουν όταν μεγαλώσουν.

Στην άλλη περίπτωση, εκείνη των παιδιών, πρόκειται για εκείνα τα όντα που απ' τη γέννηση τους είναι αντικείμενα φροντίδας και πειθαρχίας, που εκπαιδεύονται κατ' οίκον και στα σχολεία για να είναι οι αυριανοί εργάτες. Αλλά αυτό έχει δύο όψεις. Σε πρώτο επίπεδο, για να αναπαραχθεί η εργατική δύναμη στην μορφή των παιδιών, αυτά τα παιδιά πρέπει να εξαναγκαστούν να αποδεχτούν την πειθαρχία, και ειδικά την πειθαρχία της εργασίας, του να γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης για να φάνε. Επιπλέον πρέπει να πειθαρχήσουν και να εκπαιδευτούν ώστε να κάνουν κάποια συγκεκριμένη δουλειά. Η εργασία που χρειάζεται το κεφάλαιο είναι διαιρεμένη και κάθε της κατηγορία διακινείται παγκόσμια. Η φράση που συνήθως χρησιμοποιείται σχετικά είναι διεθνής καταμερισμός εργασίας. Θα πούμε γι' αυτό το θέμα περισσότερα παρακάτω, αλλά να τα ακριβή λόγια μιας ινδής μητέρας επτάχρονου παιδιού, όταν ρωτήθηκε σχετικά με την εκπαίδευση του παιδιού της: «ζητάνε οδοκαθαριστές τώρα».

Όλες εμείς μέσα στο φεμινιστικό κίνημα που σκίσαμε το πέπλο αυτού του διεθνούς καπιταλιστικού καταμερισμού εργασίας για να δείξουμε την ταξική θέση των γυναικών και των παιδιών, θέση που κρυβόταν από το κοινωνικό τους καθεστώς, μάθαμε πολλά από το κίνημα των μαύρων, και δεν μάθαμε τόσο από τα γραπτά αυτού του κινήματος. Ένα μαζικό κίνημα διδάσκει λιγότερα με τις λέξεις και περισσότερο με την εξουσία που ασκεί, όταν ξεκαθαρίζοντας τα μυαλά απ' τα σκουπίδια, λέει τι είναι.

Ενώ λοιπόν το γυναικείο κίνημα φαινόταν να είναι 'των γυναικών' και οι νεανικές εξεγέρσεις 'των νέων', δηλαδή χωρίς σχέση με την τάξη... το Μαύρο κίνημα στις ΗΠΑ (και παντού αλλού) ξεκίνησε επίσης υιοθετώντας αυτό που φαινόταν να είναι απλά μια θέση κάστας, σε αντίθεση με τον ρατσισμό των λευκών αρσενικών κοινωνικών ομάδων. Οι διανοούμενοι του Χάρλεμ και ο Μάλκομ Χ, αυτός ο μεγάλος επαναστάτης, ήταν φυλετιστές, τόσο οι μεν όσο και ο δε έβαζαν το χρώμα πάνω από την τάξη τον καιρό που η λευκή αριστερά έψαχνε συνδυασμούς «μαύρης και λευκής ενότητας και αγώνα» ή έλεγε ότι «οι νέγροι και οι εργάτες πρέπει να ενωθούν». Η

μαύρη εργατική τάξη κατάφερε μέσα από τον φυλετισμό της να ξαναορίσει την έννοια της τάξης: γιατί Μαύροι και Εργάτες ήταν λέξεις συνώνυμες (καμία άλλη κοινωνική ομάδα δεν ήταν τόσο συνώνυμη του Εργάτες εκτός ίσως από το Γυναίκες), και γιατί οι απαιτήσεις των μαύρων και οι μορφές των αγώνων τους υπήρξαν οι πλέον σαφείς ταξικοί αγώνες της εργατικής τάξης.

Δε συνέβη καθόλου αυτό που λέγεται, ότι το μαύρο κίνημα «ήταν εκτός των ταξικών αγώνων». Ήταν ταξικό κίνημα αλλά χρειάστηκε κάποιος καιρός για να το συνειδητοποιήσουμε. Γιατί;

Ένας λόγος είναι ότι φορούσαμε τα γυαλιά της λευκής αρσενικής αριστεράς, είτε το καταλαβαίναμε είτε όχι. Σύμφωνα με αυτήν την αριστερά, αν ο αγώνας δεν διεξάγεται στο εργοστάσιο δεν είναι ταξικός. Το σημαντικότερο τύφλωμα είναι ότι αυτή η αριστερά μας διαβεβαίωνε πως τα υποστηρίζει αυτά στο όνομα του Μαρξ. Μας απειλούσαν ότι αν κόψουμε τις παρτίδες μαζί τους, οργανωτικά ή πολιτικά, θα χάσουμε τις σχέσεις μας με τον Μαρξ. Αυτό που μας έδωσε τελικά το θάρρος να ξεκόψουμε απ' αυτήν την αριστερά, χωρίς φόβο για τις συνέπειες, ήταν η δύναμη του μαύρου κινήματος. Ανακαλύψαμε ότι το να ξαναορίσουμε την εργατική τάξη σήμαινε να ξαναανακαλύψουμε τον Μαρξ, τον Μαρξ που η αριστερά ποτέ δεν κατάλαβε. Υπάρχουν και βαθύτεροι λόγοι που κοινωνικές κατηγορίες όπως φυλή και τάξη μοιάζουν αντιθετικές. Φαίνεται για παράδειγμα συχνά ότι τα συμφέροντα των μαύρων καθορίζονται κατ' αντίθεση με τα συμφέροντα των λευκών, και είναι ίδια σε άντρες και γυναίκες. Το να μιλήσει κανείς για τάξη και ταξικό συμφέρον όταν εμφανίζεται όχι ένα, αλλά δύο, τρία, τέσσερα τέτοια, το ένα κόντρα στο άλλο, είναι ένα από τα πλέον δύσκολα επαναστατικά καθήκοντα που αντιμετωπίσαμε τόσο στην θεωρία όσο και στην πράξη.

Ένας άλλος παράγοντας σύγχυσης βρίσκεται στο ότι δεν βρίσκονται όλες οι γυναίκες, τα παιδιά ή οι μαύροι στην εργατική τάξη. Αρκεί να πούμε ότι μέσα σε αυτά τα κινήματα που έχουν διαμορφώσει αυτά τα υποκείμενα υπάρχουν επίπεδα στα οποία ο αγώνας γίνεται για να μετατοπιστεί η καπιταλιστική ιεραρχία και όχι για να καταστραφεί. Και έτσι σε κάθε κίνημα υπάρχει μια εσωτερική αναμέτρηση για το ποιάς τάξης τα συμφέροντα θα υπηρετήσει τελικά το κίνημα. Αλλά αυτή είναι η ιστορία, και πάλι, των λευκών αρσενικών εργατικών κινήματων.

Δεν υπάρχει ταξική 'αγνότητα' πουθενά. Οι αγώνες των εργατών ενάντια στους θεσμούς που έχουν δημιουργηθεί τόσο μέσα στην παραγωγή όσο και στην κοινωνία γενικά – συνδικάτα, εργατικά κόμματα, κλπ – είναι κεντρικό τμήμα του ταξικού ανταγωνισμού.

Ας δούμε τη σχέση ανάμεσα στη φυλή και το φύλο από τη μία και την τάξη από την άλλη με άλλο τρόπο. Η λέξη 'κουλτούρα' χρησιμοποιείτε συχνά για να δείξει ότι οι ταξικές ιδέες είναι στενές, ακαλλιέργητες, απάνθρωπες. Το αντίθετο ακριβώς συμβαίνει. Μια ευρύτερη κοινωνική κουλτούρα που αναπτύχθηκε για δεκαετίες και εκατονταετίες σε ένα μέρος του κόσμου μπορεί κάλλιστα να αρνείται τη σχέση της συγκεκριμένης κοινωνίας με τον καπιταλισμό. Το θέμα της κοινωνικής κουλτούρας είναι μεγάλο για να το εξετάσουμε σε βάθος εδώ, αλλά αξίζει να ξεκαθαρίσουμε γρήγορα ένα βασικό σημείο του.

Ο τρόπος ζωής που έχει ένα σύνολο ανθρώπων για τους εαυτούς τους ζώντας μέσα στον καπιταλισμό, είτε είναι συμβατός με αυτόν είτε σε αντιπαράθεση, δε μπορεί να κατανοηθεί σε όλο το εύρος και το βάθος του παρά μόνο αν θεωρηθεί σαν το σύνολο των ζώων αυτών των ανθρώπων.

Οτιδήποτε λιγότερο απ' αυτό κι αν εννοείτε σαν πολιτισμός δεν είναι παρά μια διακόσμηση της καθημερινής ζωής. Μ' αυτήν την έννοια κουλτούρα είναι τα παιχνίδια και η ποίηση που μιλάνε για την εκμετάλλευση: είναι η άρνηση να φοράς μίνι και το να φοράς αντί γι' αυτά παντελόνια: είναι η σύγκρουση ανάμεσα στην ψυχή (soul) του μαύρου βαπτισμού και την ενοχή και την αμαρτία του λευκού προτεσταντισμού. Κουλτούρα επίσης είναι το χτύπημα του ξυπνητηριού στις 6 το πρωί, όταν μια μαύρη γυναίκα που ζει στο Λονδίνο ξυπνάει για να ετοιμάσει τα

παιδιά της για το σχολείο. Κουλτούρα είναι το πόσο κρυώνεις στη στάση του λεωφορείου και πόσο ιδρώνεις στο καταγεμάτο λεωφορείο. Κουλτούρα είναι το πώς νιώθεις όταν ξυπνάς τη Δευτέρα το πρωί να πας για δουλειά και εύχεσαι να ήταν Παρασκευή, να τελειώνει το μαρτύριο της βδομάδας. Κουλτούρα είναι η ταχύτητα της αλυσίδας στο εργοστάσιο ή η μυρωδιά των βρώμικων καθισμάτων στο νοσοκομείο, και το ότι εν τω μεταξύ εσύ σκέφτεσαι πως θα φτιάξεις το τσάι απόψε. Κουλτούρα είναι να φτιάχνεις το τσάι ενώ ο άντρας σου βλέπει τις ειδήσεις στην τηλεόραση.

Κουλτούρα είναι τέλος μια 'παράλογη γυναίκα' που βγαίνει απ' την κουζίνα στο καθιστικό και, χωρίς να πει κουβέντα, πετάει κάτω την τηλεόραση 'χωρίς λόγο κι αφορμή'.

Από πού πηγάζει αυτή η κουλτούρα, που είναι τόσο διαφορετική από την αντρική αν είσαι γυναίκα και τόσο διαφορετική απ' της λευκής γυναίκας αν είσαι μαύρη; Είναι έξω από τον ταξικό ανταγωνισμό (όπως λέει η λευκή αριστερά) ή είναι θεμελιώδης σ' αυτόν (όπως υποστηρίζουν οι μαχητικοί μαύροι και οι ριζοσπάστριες φεμινίστριες) γιατί έχει σχέση με το φύλο σου, τη φυλή σου, την ηλικία σου, την εθνικότητα και την στιγμή που είσαι όλα αυτά τα πράγματα;

Η ταυτότητά μας, οι κοινωνικοί μας ρόλοι, ο τρόπος που καταλαβαίνουμε τους εαυτούς μας, μας παρουσιάζεται άσχετος από τις λειτουργίες μας μέσα στον καπιταλισμό. Το να απελευθερωθούμε από τους κοινωνικούς μας ρόλους (ή μέσω αυτών) μοιάζει να είναι τελείως άσχετο απ' την απελευθέρωσή μας απ' την καπιταλιστική μισθωτή σκλαβιά. Κατά την γνώμη μου αυτές οι ταυτότητες είναι η ίδια η υπόσταση αυτής της εργατικής τάξης.

Δείτε στη συνέχεια ένα 'παράξενο μέρος' στο οποίο μπορούμε να βρούμε το κλειδί της σχέσης της τάξης με το φύλο και την φυλή. Δείτε πως ο διεθνής καταμερισμός εργασίας εκβάλλει σαν σχέσεις εξουσίας μέσα στην εργατική τάξη:

Η βιομηχανία... αναπτύσει μια ιεραρχία των εργατικών δυνάμεων, στην οποία αναλογεί μια κλίμακα μισθών. Αν, από την μια μεριά, οι μεμονωμένοι εργάτες προορίζονται να ζουν μια περιορισμένη λειτουργία τότε, απ' την άλλη, οι διαφορετικές λειτουργίες και σχέσεις αυτής της ιεραρχίας μεταφέρονται μέσα στους εργάτες ανάλογα με τις φυσικές και τις απαιτούμενες ικανότητές τους.

Είναι από το πρώτο τόμο του Κεφάλαιου. Μέσα σε δυο προτάσεις βλέπουμε να ξεδιπλώνεται ο βαθιά υλικός δεσμός ανάμεσα στον ρατσισμό, τον σεξισμό, τον εθνικό σωβινισμό και τον σωβινισμό των γενεών που δουλεύουν για έναν μισθό ενάντια στα παιδιά και στους γέροντες, τους συνταξιούχους, που είναι και τα δύο άμισθοι, εξαρτώμενοι.

«Μια ιεραρχία των εργατικών δυνάμεων και μια ανάλογη κλίμακα μισθών».

Τόσο ο ρατσισμός όσο και ο σεξισμός μας εκπαιδεύουν να έχουμε και να παρέχουμε συγκεκριμένες ικανότητες εξαφανίζοντας τις υπόλοιπες δυνατότητές μας. Στη συνέχεια αυτές οι επιτρεπόμενες ικανότητές γίνονται η φύση μας, και ρυθμίζουν κάθε τι που κάνουμε σε όλη μας την ζωή, ρυθμίζοντας επίσης τις μεταξύ μας σχέσεις. Έτσι το να φυτεύεις καλάμια ή τσάι δεν είναι δουλειά για λευκούς, το να αλλάξεις πάνες δεν είναι δουλειά για άντρες, και το να δέρνεις τα παιδιά δεν είναι βία. Φυλή, φύλο, ηλικία, εθνικότητα, κάθε ένα εμφανίζεται σαν ένα ανεξάρτητο στοιχείο στον διεθνή καταμερισμό εργασίας. Η δική μας αντίληψη για το γυναικείο κίνημα βασίζεται στο αόρατο οικοδόμημα της ιεράρχησης των εργατικών δυνάμεων – στο νοικοκυριό εν προκειμένω – στο οποίο σήμερα αντιστοιχεί ο μισθός μηδέν.

Το να αναλύουμε τα πράγματα στη βάση αυτής της ιεραρχικής δομής, δίνοντας σημασία στη διάκριση μεταξύ μισθωτής και άμισθης σκλαβιάς, δεν είναι – όπως λέμε διάφοροι – 'οικονομισμός'. Η δουλειά που κάνει ο καθένας και ο μισθός που παίρνει δεν είναι απλά 'οικονομικός' αλλά μάλλον κοινωνικός καθορισμός της επιτρεπόμενης δύναμής του μέσα στην κοινωνία. Οικονομισμός, αντίθετα, είναι οι αυξήσεις που ζητούν και πετυχαίνουν τα συνδικάτα, οι οποίες καταλήγουν γρήγορα να είναι

στασιμότητα ή και περικοπές, είτε μέσω του πληθωρισμού είτε μέσω της εντατικοποίησης της εκμετάλλευσης.

Οι σχέσεις κοινωνικής δύναμης λοιπόν ανάμεσα στα φύλα, τις φυλές, τα έθνη και τις γενιές είναι, με ακρίβεια, εξειδικευμένες μορφές των ταξικών σχέσεων. Στο βαθμό που υπάρχουν τέτοιου είδους ανταγωνισμοί μέσα στο προλεταριάτο, αδυνατίζουμε στον ταξικό πόλεμο. Άρα αυτές οι σχέσεις είναι οι ειδικές μορφές του έμμεσου ελέγχου μας, όπου το ένα τμήμα της τάξης μας αποικιοποιεί το άλλο, ενόσω το κεφάλαιο επιβάλλει τις προσταγές του σε όλους μας. Μ' αυτή την έννοια ένας από τους λόγους που οι αυτοαποκαλούμενες 'εργατικές οργανώσεις' αναγνωρίστηκαν σαν μεσολαβητές των ταξικών αγώνων είναι το ότι διεθνώς επιτρέψαμε σ' αυτές να απομονώσουν την 'εργατική τάξη' την οποία ορίζουν σαν λευκή/ αρσενική και άνω των 21 από όλους και όλες εμάς τους υπόλοιπους. Ο ανειδίκευτος λευκός εργάτης, μια εκμεταλλεζόμενη φιγούρα που αποσυνδέεται όλο και περισσότερο απ' την προοπτική του κεφαλαίου να βρει δουλειά, να ψηφίσει, να έχει συμμετοχή στην κοινωνία, αυτός λοιπόν, όντας ταυτόχρονα ρατσιστής και σεξιστής, θεωρεί τον εαυτό του θύμα αυτών των 'εργατικών οργανώσεων'. Και σ' όλους, στις συζύγους, στους μαύρους, στους νέους, στους εργάτες απ' τον τρίτο κόσμο, σε όλους και όλες που έχουν εξαιρεθεί από τον επίσημο και αποδεκτό ορισμό της εργατικής τάξης, λέγεται το ίδιο: ότι η αντίθεσή τους στην δομή της δύναμης των λευκών αρσενικών είναι ένα 'εξωτικό ιστορικό ατύχημα'. Κομματιασμένοι καθώς είμαστε στο εργοστάσιο, στο γραφείο, στο σχολείο, στο χωράφι, στο σπίτι και στο δρόμο, είμαστε και διαιρεμένοι από τους θεσμούς που υποτίθεται αντιπροσωπεύουν την αγωνιστική μας συλλογικότητα, σαν τάξη.

Στην μητρόπολη το μαύρο κίνημα ήταν το πρώτο κομμάτι της τάξης που πήρε μαζικά την αυτονομία του απ' τους υποτιθέμενους αντιπροσωπευτικούς θεσμούς της εργατικής τάξης, και έσπασε την απομόνωση των αγώνων μόνο μέσα στο εργοστάσιο. Κι όταν οι μαύροι εργάτες καίνε το κέντρο μιας πόλης, ακόμα, τα λευκά αριστερά μάτια, ειδικά μάλιστα αν είναι τα μάτια των συνδικαλιστών, βλέπουν την φυλή και όχι την τάξη. Το γυναικείο κίνημα ήταν το επόμενο μείζον κίνημα της τάξης που βρήκε τη βάση της δύναμής του έξω απ' το εργοστάσιο, το ίδιο καλά όπως και μέσα σ' αυτό. Όπως νωρίτερα το μαύρο κίνημα, για να είναι οργανωτικά αυτόνομες από το κράτος και τους θεσμούς του, οι γυναίκες και το κίνημά τους έπρεπε να αυτονομηθούν από το τμήμα εκείνο της 'ιεραρχίας των εργατικών δυνάμεων' που το κεφάλαιο χρησιμοποιούσε ειδικά εναντίον τους. Για τους μαύρους αυτό το τμήμα ήταν οι λευκοί. Για τις γυναίκες ήταν οι άντρες. Για τις μαύρες γυναίκες και οι δύο.

Είναι ειρωνικά παράξενο να σκεφτεί κανείς πως ακόμα και σήμερα, όταν έρχονται αντιμέτωποι με την αυτονομία του μαύρου κινήματος ή του γυναικείου, υπάρχουν διάφοροι που μιλάνε για την 'διαίρεση της εργατικής τάξης'. Είναι πραγματικά παράξενο όταν οι ίδιες οι εμπειρίες μας, μας λένε ότι για να ενωθεί η τάξη ενάντια στις διαιρέσεις που έχει η ίδια η σύνθεσή της – εργοστάσιο εναντίον χωραφιού εναντίον σπιτιού εναντίον σχολείου – αυτοί που βρίσκονται στα χαμηλότερα επίπεδα της ιεραρχίας πρέπει οι ίδιοι να διαμορφώσουν την στρατηγική της επίθεσής τους, πρέπει οι ίδιοι να βρουν τους τρόπους αγώνα που τους ταιριάζουν.

Δεν είναι καθόλου αλήθεια ότι το μαύρο κίνημα 'αφομοιώθηκε στον πλουραλισμό της καπιταλιστικής κοινωνίας' (αν και αρκετοί από τους ηγέτες του έτσι πράγματι έκαναν). Το μαύρο κίνημα αντίθετα, στις ΗΠΑ, προκάλεσε και προκαλεί το πιο ισχυρό καπιταλιστικό κράτος στον κόσμο. Και είναι το πλέον δυνατό τόσο εδώ όσο και αλλού. Όταν έκαψε τα αστικά κέντρα της αμερικανικής μητρόπολης και αμφισβήτησε έμπρακτα όλες τις θεσμοθετημένες αυθεντίες, το μαύρο κίνημα άνοιξε τον δρόμο στην υπόλοιπη εργατική τάξη, οπουδήποτε κι αν βρισκόταν αυτή, για να προχωρήσει σύμφωνα με τα ιδιαίτερα συμφέροντά της. Εμείς οι γυναίκες

προχωρήσαμε. Αυτό δεν είναι ατύχημα. Ούτε είναι η πρώτη φορά που τα γεγονότα κινούνται με τέτοια συχνότητα.

Δεν είναι ατύχημα γιατί όταν το μαύρο κίνημα αντιμετώπισε κατά μέτωπο την θεσμισμένη εξουσία, άνοιξε νέες δυνατότητες για τις γυναίκες. Για παράδειγμα οι κόρες μερικών από τους αρσενικούς που είχαν μικρά κομμάτια αυτής της εξουσίας είδαν πιο καθαρά τους λόγους για τους οποίους οι manάδες τους θυσιάσαν τη ζωή τους. Ω ναι, ο γάμος με έναν άντρα με καλό μισθό θα είναι η ανταμοιβή για ένα ωραίο σπίτι που θα είναι η φυλακή σου, όπου φυσικά θα έχεις και έναν μαύρο υπηρέτη – ο υπηρέτης κι εσύ θα έχετε ο καθένας τα προνόμιά του για όσο καιρό θα εξαρτιέστε απ' αυτόν τον καλό μισθό, ο οποίος φυσικά δεν είναι δικός σας. Και η εξουσία θα μένει πάντα στα χέρια της λευκής αρσενικής δομής εξουσίας. Αλλά να – έρχεται μια μέρα που ο μαύρος υπηρέτης εξεγείρεται και κατακλύζει τους δρόμους. Και τότε; Τότε άρχισε η καθημερινή υπόκωφη ανταρσία μέσα στα σπίτια, απ' την οποία δημιουργήθηκε το γυναικείο κίνημα.

Δεν είναι η πρώτη φορά που ένα κίνημα γυναικών πήρε ώθηση από την άσκηση της αντεξουσίας των μαύρων. Οι μαύροι σκλάβοι που έφτιαξαν το κίνημα κατάργησης της δουλείας και οργανώθηκαν για να δραπετεύσουν στο βορρά έδωσαν επίσης τότε στις λευκές γυναίκες – ακόμα και σε πολλές προνομιούχες – μια ευκαιρία, μια αφορμή για να σπάσουν τους περιορισμούς μέσα στους οποίους ήταν φυλακισμένες οι γυναικείες προσωπικότητές τους. Τότε οι γυναίκες, που είναι εκπαιδευμένες πάντα να προσφέρουν στους άλλους, βγήκαν απ' τα σπίτια τους όχι υπέρ της δικής τους ελευθερίας – κάτι τέτοιο θα θεωρούνταν ακραίο – αλλά υπέρ της ελευθερίας των 'δούλων'. Ενθαρρύνθηκαν σ' αυτό από μαύρες γυναίκες πρώην σκλάβες όπως η Sojourner Truth που υπέφεραν καθώς, όντας γυναίκες, ήταν η κατεξοχήν εργατική δύναμη στα χωράφια και στους κήπους. Αλλά και το δικαίωμά τους να μιλούν δημόσια ενάντια στη δουλεία. Τους απαγορεύτηκε, για παράδειγμα, να παραστούν στο συνέδριο για την κατάργηση της δουλείας το 1840 στο Λονδίνο, επειδή ήταν γυναίκες. Απάντησαν το 1848, στη Νέα Υόρκη, οργανώνοντας το δικό τους συνέδριο για τα δικαιώματα των γυναικών. Υπήρχε μόνο ένας άντρας ομιλητής. Ήταν ένας από τους επικεφαλής του κινήματος για την κατάργηση της δουλείας. Ήταν πρώην σκλάβος. Λεγόταν Frederick Douglass.

Κι όταν νεαρές λευκές κατέβηκαν στο νότο με τα λεωφορεία της ελευθερίας στις αρχές της δεκαετίας του '60, αυτόν τον αιώνα, και ανακάλυψαν ότι οι αρσενικοί (λευκοί και μαύροι) σύντροφοί τους τις τοποθετούσαν σε ειδική θέση μέσα στην ιεραρχία του αγώνα, όπως ακριβώς το κεφάλαιο τις τοποθετούσε στην ιεραρχία των εργατικών δυνάμεων, η ιστορία επαναλήφθηκε – σχεδόν. Αυτή τη φορά το θέμα δεν ήταν η ψήφος. Ήταν ένας πολύ διαφορετικός στόχος που διαμόρφωσαν σαν στόχο κινήματος. Ήταν η δική τους απελευθέρωση.

Οι παραλληλισμοί ανάμεσα στο κίνημα των μαύρων και το γυναικείο καταλήγει συχνά στη σοφιστεία, υπό μορφή ερώτησης: ποιος είναι περισσότερο εκμεταλλεζόμενος; Ο δικός μας σκοπός όμως δεν είναι οι παραλληλισμοί. Θέλουμε να περιγράψουμε την σύνθετη αλληλοδιαπλοκή των δυνάμεων, αυτό που είναι η εργατική τάξη, θέλουμε να σπάσουμε τις σχέσεις εξουσίας μεταξύ μας, στις σχέσεις πάνω στις οποίες στηρίζεται ο ιεραρχικός ρόλος του διεθνούς κεφαλαίου. Δεν μπορούν πλέον οι άντρες να μας αντιπροσωπεύουν, σαν γυναίκες, όπως δεν μπορούν οι λευκοί να μιλούν πέρα απ' τα όρια που τους θέτει η μαύρη εμπειρία.

Ούτε θέλουμε να πείσουμε τους άντρες για το δίκαιο του φεμινισμού μας. Τελικά θα 'πεισθούν' από την δύναμή μας. Τους προσφέρουμε αυτό που προσφέρουμε και στις πλέον προνομιούχες γυναίκες: την δύναμή μας ενάντια στους εχθρούς τους. Το τίμημα είναι το τέλος των προνομίων τους επάνω μας.

Η στρατηγική του γυναικείου ταξικού ανταγωνισμού είναι, όπως είπαμε ήδη, βασισμένη στην άμισθη γυναίκα των οικιακών. Ακόμα κι αν δουλεύει έμμισθα εκτός σπιτιού, η δουλειά της παραγωγής και της αναπαραγωγής της εργατικής τάξης την βαραίνει, την γονατίζει, μειώνει τη δυνατότητά της να αγωνιστεί – δεν έχει καν

χρόνο γι' αυτό. Η θέση της στην μισθωτή δομή είναι χαμηλά ειδικά (αλλά όχι μόνο) αν είναι μαύρη. Ακόμα κι αν είναι σχετικά βολεμένη στην ιεραρχία των εργατικών δυνάμεων (πράγμα σπάνιο!) παραμένει ο προσδιορισμός της σαν σεξουαλικό αντικείμενο για τους άντρες. Γιατί; Γιατί όσο οι περισσότερες γυναίκες είναι σύζυγοι, μέρος της λειτουργίας τους στην αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης είναι να αποτελούν το αντικείμενο σεξουαλικής εκτόνωσης των συζύγων τους – και καμία γυναίκα δεν μπορεί να δραπετεύσει απ' αυτήν την ταυτότητα.

Απαιτούμε μισθούς για την δουλειά που κάνουμε στο σπίτι. Και αυτή η απαίτηση είναι, κατ' αρχήν, απαίτηση αυτονομίας από τους άντρες απ' τους οποίους εξαρτιόμαστε μέχρι τώρα. Δεύτερον, απαιτούμε χρήματα χωρίς να δουλεύουμε έξω από το σπίτι ανοίγοντας για πρώτη φορά στους εαυτούς μας την δυνατότητα να αρνηθούμε την αναγκαστική εργασία οπουδήποτε, είτε στα εργοστάσια είτε στα σπίτια.

Σ' αυτό το σημείο είναι που οι στρατηγικές γραμμές των μαύρων επαναστατών και των επαναστατικών γυναικείων κινήσεων συγκλίνουν. Η προοπτική αυτή πρωτοτέθηκε από τους πιο αδύναμους – τους άνεργους. Η ρεζέρβα της διεθνούς καπιταλιστικής διαίρεσης της εργασίας είναι ένας εφεδρικός στρατός ανέργων που μπορούν να μετακινηθούν από εργοστάσιο σε εργοστάσιο, ή από χώρα σε χώρα. Ο τρίτος κόσμος είναι ο πλέον μαζικός χώρος παραγωγής αυτού του εφεδρικού στρατού. (Ο δεύτερος κατά σειρά είναι οι κουζίνες στις μητροπόλεις).

Τα λιμάνια της Ισπανίας, η Καλκούτα, το Αλγέρι, οι μεξικάνικες πόλεις στα νότια σύνορα των ΗΠΑ προμηθεύουν εργάτες το Παρίσι, το Λονδίνο, την Φραγκφούρτη και τις φάρμες της Καλιφόρνια και της Φλόριντα. Ποιος είναι ο ρόλος όλων αυτών στην επανάσταση; Πώς μπορούν οι άνεργοι να αγωνιστούν αφού βρίσκονται έξω από την παραγωγή; Δεν θα δώσουμε απαντήσεις – δεν μπορούμε. Αλλά κάνουμε τις ερωτήσεις με τέτοιο τρόπο ώστε να φανεί ότι οι άνεργοι δεν θα ρίξουν την καπιταλιστική κοινωνία μην πηγαίνοντας για δουλειά!

Οι γυναίκες σύζυγοι που δουλεύουν χωρίς πληρωμή στο σπίτι μπορεί επίσης να δουλεύουν και εκτός. Η εξάρτηση από τον αντρικό μισθό στο σπίτι και ο εξαρτημένος χαρακτήρας των οικιακών κάνουν πιο ευάλωτες τις γυναίκες οπουδήποτε αλλού κι αν δουλεύουν, άσχετα επίσης από την φυλή τους. Αυτή είναι η βάση που μαύρες και λευκές γυναίκες μπορούν να δράσουν μαζί, υποστηριζόμενες ή μη. Όχι επειδή ξεπεράστηκε μαγικά η αντίθεση της φυλής, αλλά επειδή θέλουμε όλες την αυτονομία που ο μισθός και ο αγώνας για τον μισθό μπορεί να μας δώσει στις δεδομένες συνθήκες. Οι μαύρες γυναίκες ξέρουν οι ίδιες ποιού είδους οργανώσεις (με τους μαύρους άντρες, με τις λευκές γυναίκες, με κανέναν απ' τους δυο) τους χρειάζονται για έναν τέτοιο αγώνα. Κανείς άλλος δεν ξέρει.

Όπως και να 'χει είναι φανερό ότι το 'πρωτοποριακό κόμμα' του λενινισμού, το οποίο εκφράζει το σύνολο των ταξικών συμφερόντων, δεν έχει και δεν μπορεί να έχει σχέση με τις δικές μας οργανωτικές ανάγκες. Όπως περιγράψαμε πριν κανένα τμήμα της τάξης δεν μπορεί να εκφράσει την εμπειρία και τα συμφέροντα οποιουδήποτε άλλου – και άρα δεν μπορεί να υπάρξει γενικός εκφραστής γενικών συμφερόντων. Η οργανωτική έκφραση που χρειαζόμαστε για να υπάρξει η σύνθεση των στρατηγικών σε γενική ταξική στρατηγική δεν υπάρχει ακόμα.

Επιτρέψτε μου κλείνοντας να παραθέσω ένα απόσπασμα από ένα γράμμα που γράφτηκε εναντίον μιας από τις οργανώσεις της ιταλικής εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς, μέλη της οποίας μας αποκάλεσαν φασίστες και μας επιτέθηκαν όταν, σε μια συνάντηση γυναικών στη Ρώμη πέρυσι αποκλείσαμε την παρουσία ανδρών.

...Η παραδοσιακή επίθεση στον μετανάστη εργάτη, ειδικά αν και όχι αποκλειστικά αν είναι μαύρος / η (ή από τη νότια Ιταλία) είναι ότι η παρουσία του/της απειλεί τα κεκτημένα της ντόπιας εργατικής τάξης. Ακριβώς τα ίδια λέγονται για τις γυναίκες σε σχέση με τους άντρες. Το αντιρατσιστικό (δηλαδή αντιεθνικιστικό και αντισεξιστικό) ζήτημα – ζήτημα του αγώνα, εννοείται – είναι να βρεθεί η οργανωτική αδυναμία που

επιτρέπει στους πλέον δυνατούς τομείς της τάξης να διαχωρίζονται από τους πλέον αδύναμους αφήνοντας έτσι στ' αφεντικά να παίζουν με την διαίρεση εναντίον μας. Αυτό είναι ένα από τα βασικά ερωτήματα που αντιμετωπίζει η τάξη σήμερα. Κάποτε η διάκριση ανάμεσα σε ειδικευμένους και ανειδίκευτους φαινόταν σωστή. Σήμερα βλέπουμε να γίνονται διακρίσεις με βάση την πιο σύνθετη καπιταλιστική οργάνωση. Και είναι εμπειρία των πλέον αδύναμων (και όχι των πλέον δυνατών) μέσα στην εργατική διαστρωμάτωση πως όταν οι εργάτες που βρίσκονται σε δυνατή θέση (ας πούμε οι άντρες με μισθό σε σχέση με τις άμισθες γυναίκες. Ή οι λευκοί υψηλόμισθοι σε σχέση με τους μαύρους χαμηλόμισθους) πετυχαίνουν μια 'νίκη', αυτή δεν είναι νίκη για τους πιο κάτω, και ίσως να αποτελεί ήττα και για τους μεν και για τους δε. Φαίνεται ότι η ανισορροπία δυνάμεων μέσα στην εργατική τάξη γίνεται δύναμη για το κεφάλαιο. Το πως λοιπόν η εργατική τάξη θα ενωθεί οργανωτικά, αυτό είναι κάτι που δεν το ξέρουμε. Αυτό που ξέρουμε όμως είναι ότι μέχρι τώρα μας έχει ειπωθεί κατά κόρον πως πρέπει να ξεχάσουμε τις ανάγκες μας υπέρ του ευρύτερου συμφέροντος, το οποίο όμως ποτέ δεν έχει τέτοια ευρύτητα ώστε να μας χωράει. Κι έτσι μάθαμε από την πικρή μας πείρα ότι τίποτα ενωμένο και επαναστατικό δεν πρόκειται να γίνει μέχρις ότου κάθε τμήμα των εκμεταλλεόμενων πετύχει να νοιώσει την δική του αυτόνομη δύναμη.